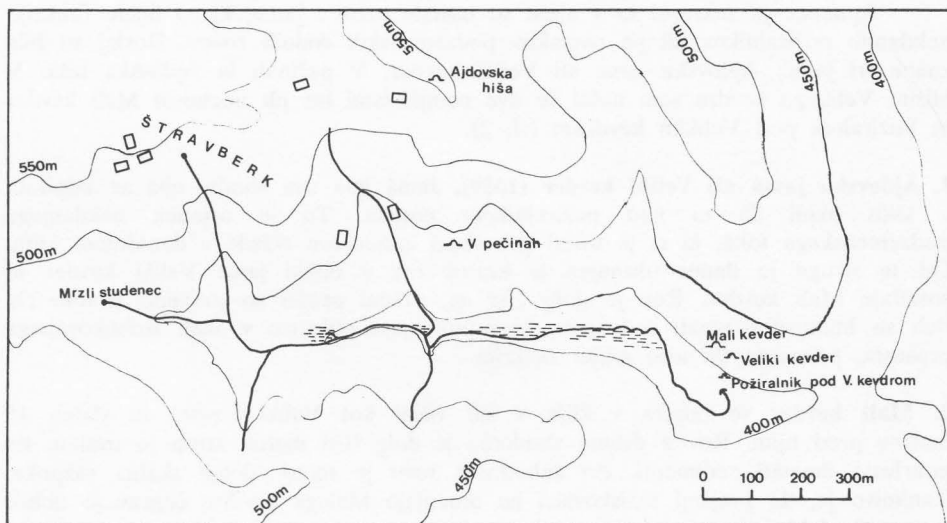

DOLINA VELIKE LOKE

Borivoj Ladišić, Jamarski klub VPB Novo mesto

Nekaj kilometrov severovzhodno od Novega mesta je zanimivo območje - dolina Velike Loke. Relief je tu zelo razgiban. Proti severu dominira gozdnata Radulja, ki se dviga do 600 metrov visoko. Številni nekdanji in sedanji potoki so razčlenili površje na slemena in doline. V celoti prevladuje fluvialni relief. Kraški proces razvoja se je uveljavil le kot dopolnilo normalnega vodnega razrezovanja. Vendar je tod tudi obilo manjših dolin, ki jih je kraški proces poglobil v zaprte kraške globeli. Te doline imajo studence na eni strani ter krajše tokove, ki poniknejo na drugi strani doline.

Večja je globel Velika Loka s ponikalnico, ki pod nizkim prevalom teče proti povirju potoka Toplica. Podobne oblike so tudi manjše globeli Vešče, Trate, Dolina in Ravne njive. Kam podzemeljsko odtekajo te ponikalnice, ni preverjeno. Odgovor se ponuja sam po sebi. To naj bi bil v zračni črti le poldrugil kilometer oddaljeni obrh V dul (Dule, V dolu, Obrh) na dnu strmega zaključka zatrepne doline. Z njim se pričenja potok Toplica, ki se po nekaj kilometrih toka izliva v Krko.

slika 1: Dolina Velike loke

Velike loke

Podolje leži globoko med strmimi pobočji hribov, ki se znižujejo proti vzhodni - odtočni strani doline. Ponikalnica v Velikih lokah izvira na zahodnem pobočju doline v višini 525 m (sl. 1). Po strmem jarku in čez številne skalnate kaskade priteče voda v večjo dolino. Prav tu je sotočje s sicer suho strugo, ki jo napaja izvir Mrzli studenec. Ta izvir je višje na pobočju (457 m) in z malo vode. Voda priteče iz manjše luknje v zemlji in se takoj izgubi na travniku. Naprej po strmi hudourniški strugi tečejo vode le po večjem dežju.

Nekoliko nižje, tudi z desnega pobočja, polzi po skalnatem jarku manjši

potok, ki komaj opazno doseže dno doline. Dolina je tu še ozka, široka je slabih deset metrov. Potok prejme še manjše pritoke z leve strani, ki odcejajo zamočvirjene izvirne cone pod Štravberkom, potem pa se dno doline razširi tudi do sto metrov. Nekako na sredini polja pritečeta še dva pritoka, eden z levega in drugi z desnega pobočja.

Potok ponikne na vzhodnem koncu doline na njenem najnižjem mestu (388). Voda se izgubi v zablateni rupi, v bližini pa je še več grezov in s prstjo zapolnjenih požiralnikov. Ker ti ne morejo sproti odvajati vse vode v podzemlje, predvsem ob visokih vodah, se verjetno potok razlije precej na široko. Večkratno opazovanje vodnega režima bi dalo podatke o višini poplavnih voda, o poplavljenih površinah pa tudi o tem, ali potok v suši presahne.

Opisi jam

V geološki sestavi okolice prevladujejo laporji in laporni skrilavci. Od Jagodnika na zahodu do Štravberka in še dalje proti vzhodu sega nekaj deset metrov debel kompleks sivih apnencev, ki zaradi večje in odpornosti proti eroziji izstopajo v reliefu kot klif. Slednjega opazimo ob levem pobočju doline in je najbolj očiten prav nad ponorno cono na vzhodnem koncu doline. V njegovem vznožju so aktivni fosilni požiralniki.

Apnec je zakrasel in v njem so nastale manjše jame, ki so imele funkcijo nekdanjih požiralnikov ali pa ostankov podzemeljskih vodnih rogov. Doslej so bile znane tri jame: Ajdovska jama ali Veliki kevder, V pečinah in Ajdovska hiša. V bližini Velikega kevdra sem našel še dve manjši jami ter jih imenoval Mali kevder in Požiralnik pod Velikim kevdom (sl. 2).

1. Ajdovska jama ali Veliki kevder (1359). Jama ima dva vhoda, oba se odpirata v klifu okoli 25 m nad požiralnikom potoka. To je ostanek nekdanjega podzemeljskega toka, ki si je utiral pot skozi apnenčeve sklade v današnjem klifu. Od te struge je danes ohranjen le kratek rov v obliki jame Veliki kevder in sosednje Mali kevder. Rov je dolg 13,5 m, prečni profili so pravilno ovalni. Na tleh so humusno-ilonnati sedimenti, ki zapolnjujejo polovico v skali izoblikovanega prostora, primarna tla niso nikjer razkrita.

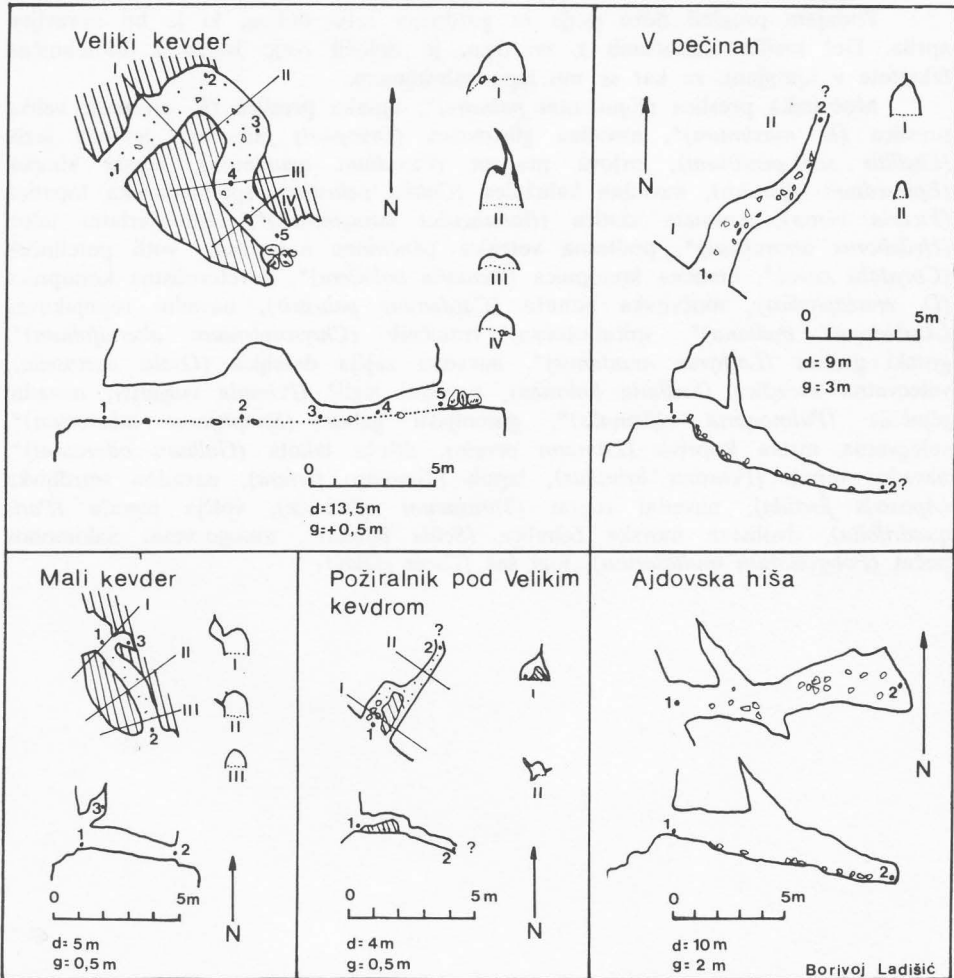
2. Mali kevder se odpira v klifu v isti višini kot Veliki kevder in slabih 15 metrov pred njim. Rov z dvema vhodoma je dolg štiri metre, strop je ovalen, tla pokrivajo ilonnati sedimenti. Pri zahodnem rovu je meter dolga skalna razpoka. Zanimivo je, da prejšnji raziskovalci ne omenjajo Malega kevdra, čeprav je dobro opazen in lahko dostopen.

3. Požiralnik pod Velikim kevdom se odpira v vznožju klifa prav pod Velikim kevdom, a je še vedno pet metrov višje od sedanjega požiralnika. V jamo je nekoč odtekala voda, ki je tekla po dnu doline. Z zniževanjem dna doline je jama obvisela v pobočju pod klifom. Kratek rov se spušča in oži, strop se zniža tako, da je jama po štirih metrih neprehodna. Prečni profili rova imajo ovalen prerez. Na tleh je humus. Prvotno je vhod zapiralo nekaj skal, ki sem jih moral odstraniti in tako razširiti vhod.

4. V pečinah (2364) je jama, ki se tudi odpira v klifu in sicer jugovzhodno pod vasjo Štravberk. Vhod je med skalovjem v gozdnatem pobočju. Jama je bivši požiralnik. Ozek vhodni rov na začetku strmo pada, potem pa se dno rova

domala zravna, tudi strop se zniža, tako da je jama po devetih metrih neprehodna. Prečni profili rova imajo pokončno-ovalen prerez. Po dnu je grušč.

5. Ajdovska hiša (1371) je fosilni požiralnik, ki se odpira severovzhodno od Štravberka. To je deset metrov dolg rov, ki se rahlo spušča. Po dnu je grušč, stene pa so izjedene. Vzduž rova je opazna prečna navpična razpoka.

slika 2: Načrti jam, ki se odpirajo v klifu

Rastline

Posebno lep videz ima dolina v spomladanskem času. Številne cvetice nas razveselijo, pa ne toliko z izbrano lepoto kot s prisrčnostjo svojega pojavljanja v pomladnem času, ko nas prav vsak cvet razveseli. Zaradi tega sem prav cveticam namenil večjo pozornost.

Lepo je videti rumene kalužnice, ki se radoživo razraščajo v velikih

preprogah ob zamočvirjenih in leno tekočih vodících. Ali pa navadni repuh, ki je s svojo prezebló rdečino prikúpen znanilec pomladi. Izredno veliko ga je na travniku sredi polja. Tudi preslice so lepe v svoji spomladanski podobi. Številna plodna stebła njívské preslice s svojo prozorno rjavovijólično barvo so se razrasle ob vodi v pravo goščavo poganjkov. Na temačnih in vlažnih mestih rastejo praproti, med njimi tudi jelenov jezik, ki ima edini med našimi praprotni cele liste. S svojo temnozeleno barvo daje občutek svežine in prijetne domačnosti.

Podajam pregled flore polja in gozdnega roba doline, ki je bil opravljen aprila. Del rastlin, označenih z zvezdico, je določil Nejc Jogan z Biotehnične fakultete v Ljubljani, za kar se mu lepo zahvaljujem.

Močvirská preslica (*Equisetum palustre*)*, njívská preslica (*E. arvense*), velika preslica (*E. maximum*)*, navadna glistovnica (*Dryopteris filix-mas*), jelenov jezik (*Phyllitis scolopendrium*), orlova praprot (*Pteridium aquilinum*), alpski vimček (*Epimedium alpinum*), navadna kalužnica (*Caltha palustris*), spomladanska lopatica (*Ficaria verna*), kosmata zlatica (*Ranunculus lanuginosus*)*, temnoškrlatni teloh (*Helleborus atrorubens*)*, podlesna vetrnica (*Anemone nemorosa*), votli petelinček (*Corydalis cava*)*, brstična konopnica (*Dentaria bulbifera*)*, deveterolistna konopnica (*D. enneaphyllos*), močvirská penuša (*Cardamine palustris*), navadni repnjakovec (*Arabidopsis thaliana*)*, spiralistoliski vraničnik (*Chrysosplenium alternifolium*)*, gorski grahor (*Lathyrus montanus*)*, navadna zajčja deteljica (*Oxalis acetosella*), velecvetna zvezdica (*Stellaria holostea*), navadni jeglič (*Primula vulgaris*), navadni pljučnik (*Pulmonaria officinalis*)*, gomoljasti gabez (*Symphytum tuberosum*)*, velecvetna mrtva kopriva (*Lamium orvala*), dišeča lakota (*Gallium odoratum*)*, navadni repuh (*Petasites hybridus*), lapuh (*Tussilago farfara*), navadna smrdljivka (*Aposeris foetida*), navadni regrat (*Taraxacum officinale*), volčja jagoda (*Paris quadrifolia*), dvolistna morska čebulica (*Scilla bifolia*)*, mnogocvetni Salomonov pečat (*Polygonatum multiflorum*), togi šaš (*Carex elata*)*.